

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Αντωνιάδης: 1988= Λέανδρος Αντωνιάδης, *Το ιστορικό δοκίμιο*, Λευκωσία, 1988.

Βρεττός: 2016= Ιωάννης Ε. Βρεττός, *Εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Άσκηση με μικροδιδασκαλία και μικρομαθήματα (Σημειώσεις για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα 'Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική')*, Αθήνα, ΕΚΠΑ, 2016:

<https://eclass.uoa.gr/modules/document/?course=PRIMEDU394>

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η κατηγοριοποίηση των χαρακτηριστικών ερωτηματικών λέξεων στην αρχή των ερωτήσεων που παρατίθεται στη συνέχεια επικεντρώνεται στη γραπτή αξιολόγηση των μαθητών (διαγωνίσματα και εξετάσεις), που συναρτάται με τη διαμορφωτική αξιολόγηση στο πλαίσιο της καθημερινής διδασκαλίας. Στην κατηγοριοποίηση δεν περιλαμβάνονται νοητικές και άλλες δεξιότητες (π.χ. δημιουργικότητα, ενσυναίσθηση κλπ.) οι οποίες δεν εξετάζονται με τα γραπτά δοκίμια αξιολόγησης, αλλά αναπτύσσονται με άλλες δραστηριότητες που έχουν σημαντική θέση στο μάθημα της Λογοτεχνίας (π.χ. Δημιουργική Γραφή, Λέσχη Ανάγνωσης, Δραματοποίηση).

2. Η κατηγοριοποίηση **των χαρακτηριστικών ερωτηματικών λέξεων στην αρχή των ερωτήσεων** είναι ένα από τα εσωτερικά γνωρίσματα της καλής διδακτικής ερώτησης. Όπως επισημαίνει ο Καθηγητής Παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου Αθηνών Ιωάννης Βρεττός, τα λοιπά **εσωτερικά γνωρίσματα των καλών διδακτικών ερωτήσεων** είναι: α) Η συνάφεια με την ύλη που έχει διδαχθεί, β) η συντομία, γ) η καθαρότητα στη διατύπωση, δ) η καταλληλότητα της γλωσσικής μορφής (δηλαδή να είναι ανάλογη με το γλωσσικό επίπεδο των μαθητών) και ε) η ποικιλία στη διατύπωση και στη μορφή (αποφυγή τυποποίησης). Εξάλλου, από τον ίδιο υπογραμμίζονται και δύο ουσιαστικά **εξωτερικά γνωρίσματα των καλών διδακτικών ερωτήσεων**: α) ο βαθμός δυσκολίας των εννοιών και των όρων να είναι ανάλογος με τη νοητική ανάπτυξη των μαθητών και β) να βασίζονται σε γνώσεις ή δεξιότητες που έχουν διδαχθεί ή που είναι γνωστές στους μαθητές (Βρεττός: 2016, 61, 62).

3. Δεδομένου ότι, με βάση τα πορίσματα σχετικών ερευνών, συνήθως δεν αποδίδεται η ενδεικνυόμενη έμφαση στην ανάπτυξη όλων των νοητικών δεξιοτήτων, σε βάρος των ανώτερων (Βρεττός: 2016, 58), είναι σημαντικό να γίνεται ιεράρχηση των ερωτήσεων από τους διδάσκοντες, από τις απλούστερες στις περισσότερο σύνθετες, για κάλυψη του συνόλου των νοητικών δεξιοτήτων.

4. Ο ενδεικτικός κατάλογος των χαρακτηριστικών ερωτηματικών λέξεων που ακολουθεί στηρίχθηκε στην ταξινόμια των διδακτικών στόχων του Benjamin Bloom (1956), με βάση την οποία δημιουργήθηκαν έξι επίπεδα: 1. Γνώση, 2. Κατανόηση, 3. Εφαρμογή, 4. Ανάλυση, 5. Σύνθεση και 6. Αξιολόγηση, ξεκινώντας από τις χαμηλότερες δεξιότητες και καταλήγοντας στις ανώτερες.

5. Ο ενδεικτικός κατάλογος των χαρακτηριστικών ερωτηματικών λέξεων είναι καλό να δίνεται στους μαθητές/-τριες από την αρχή της σχολικής χρονιάς. Να ασκηθούν να ανατρέχουν σε αυτόν, ώστε να γνωρίζουν με ακρίβεια, με βάση τη διατύπωση της

ερώτησης, ποιο είναι το ζητούμενο και σε πόση έκταση πρέπει να αναπτυχθεί. Με αυτή τη μεταγνωστική δραστηριότητα, οι μαθητές/-τριες μπορούν να αντιμετωπίσουν τη γραπτή αξιολόγηση με αυτοπεποίθηση και χωρίς υποβολή διευκρινιστικών ερωτήσεων κατά τη διάρκειά της.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Α'. ΓΝΩΣΗ

Ενδεικτικά ρήματα ερωτήσεων: Αναγνωρίζω, αναφέρω, αφηγούμαι, εντοπίζω, καθορίζω, καταγράφω, ορίζω, παραθέτω, περιγράφω, προσδιορίζω

ΡΗΜΑ	ΣΗΜΑΣΙΑ
Να αναγνωρίσετε	Να αναφέρετε το είδος ή τα γνωρίσματα ή την ταυτότητα κλπ., χωρίς λεπτομέρειες
Να αναφέρετε	Να γράψετε σύντομα, χωρίς να εξηγήσετε / Να περιγράψετε σύντομα
Να αφηγηθείτε	Να εκθέσετε με λογική σειρά, σε συντομία
Να εντοπίσετε	Να αναφέρετε με ακρίβεια τον «τόπο» στον οποίο βρίσκεται ένα στοιχείο και να το γράψετε με συντομία
Να καθορίσετε	Να προσδιορίσετε με ακρίβεια
Να καταγράψετε	Να σημειώσετε (απλή αναφορά, χωρίς λεπτομέρειες)
Να ορίσετε	Να αναφέρετε, να γράψετε τα κύρια χαρακτηριστικά
Να παραθέσετε	Να αναφέρετε, να γράψετε με σειρά
Να προσδιορίσετε	Να αναφέρετε, να γράψετε ορίζοντας με ακρίβεια

Β'. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Ενδεικτικά ρήματα ερωτήσεων: αιτιολογώ, διευκρινίζω, δικαιολογώ, εξηγώ, ερμηνεύω, καθορίζω, περιγράφω, ταξινομώ, συνοψίζω

ΡΗΜΑ	ΣΗΜΑΣΙΑ
Να αιτιολογήσετε	Να εκθέσετε τα αίτια
Να διευκρινίσετε	Να δώσετε εξηγήσεις και πρόσθετες πληροφορίες
Να δικαιολογήσετε	Να εξηγήσετε τους λόγους που σας οδηγούν σε μια κρίση. Να τεκμηριώσετε την άποψή σας που αμφισβητείται ή που μπορεί να αμφισβητηθεί.
Να εξηγήσετε	Να παρουσιάσετε τους λόγους για τους οποίους συμβαίνει ή ισχύει κάτι
Να ερμηνεύσετε	Να εξηγήσετε, να παρουσιάσετε στοιχεία ώστε να γίνει κατανοητό κάτι που παρουσιάζει δυσκολίες
Να καθορίσετε	Να προσδιορίσετε με ακρίβεια
Να περιγράψετε	Να παρουσιάσετε τα γνωρίσματα
Να συνοψίσετε	Να παρουσιάσετε με συντομία τα ουσιώδη στοιχεία που απαρτίζουν μια εκτενέστερη ενότητα
Να ταξινομήσετε	Να τακτοποιήσετε, να κατατάξετε κάτι με βάση τα γνωρίσματα

Γ'. ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Ενδεικτικά ρήματα ερωτήσεων: αξιοποιώ, εισηγούμαι, επιδεικνύω, εφαρμόζω, κωδικοποιώ, παρουσιάζω, προεκτείνω

ΡΗΜΑ	ΣΗΜΑΣΙΑ
Να αξιολογήσετε	Να χρησιμοποιήσετε στοιχεία, γνώσεις κλπ. για επίλυση ενός προβλήματος, για τη διατύπωση μιας υπόθεσης
Να εισηγηθείτε	Να προτείνετε ιδέες, απόψεις, λύσεις που αφορούν μια νέα, άγνωστη κατάσταση ή ένα νέο δεδομένο (π.χ. μία εναλλακτική στάση ζωής ή μία διαφορετική πορεία ενός χαρακτήρα)
Να επιδείξετε (να δείξετε)	Να περιγράψετε τα στάδια μιας πορείας
Να εφαρμόσετε	Να δείξετε πώς ισχύει στην πράξη μια ιδέα, μια στάση κλπ.
Να κωδικοποιήσετε	Να συγκεντρώσετε και να κατατάξετε συστηματικά γνώσεις, στοιχεία κλπ.
Να παρουσιάσετε	Να γράψετε και να επεξηγήσετε τα γνωρίσματα ή τη διαδικασία
Να προεκτείνετε	Να εξηγήσετε πώς εφαρμόζονται στοιχεία του κειμένου σε άλλες εξωκειμενικές περιστάσεις ή καταστάσεις / Να αναπτύξετε μια ιδέα ή μια άποψη, από το κείμενο, εξηγώντας πώς αυτή βρίσκει εφαρμογή αλλού

Δ'. ΑΝΑΛΥΣΗ

Ενδεικτικά ρήματα ερωτήσεων: αναδομώ, αναλύω, αντιδιαστέλλω, αντιπαραβάλλω, διακρίνω, εξετάζω, κατηγοριοποιώ, σκιαγραφώ, συγκρίνω, συζητώ, συσχετίζω, ταξινομώ

ΡΗΜΑ	ΣΗΜΑΣΙΑ
Να αναδομήσετε	Να αλλάξετε τη δομή, τον τρόπο με τον οποίο είναι συγκροτημένο (η ερώτηση κατάλληλη για δημιουργικές εργασίες, π.χ. Δημιουργική Γραφή)
Να αναλύσετε	Να διακρίνετε τα στοιχεία και να περιγράψετε τις μεταξύ τους σχέσεις, με αναφορά σε όλες τις πτυχές και λεπτομέρειες
Να αντιδιαστείλετε	Να διακρίνετε / να ξεχωρίσετε παρουσιάζοντας τις διαφορές
Να αντιπαραβάλετε	Να εξετάσετε ταυτόχρονα και παράλληλα τις ιδιότητες, τα γνωρίσματα κλπ. δύο ή περισσότερων κειμένων, χαρακτήρων κλπ., που διαθέτουν κάποιο βασικό κοινό στοιχείο, για να διαπιστώσετε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους
Να διακρίνετε	Να ξεχωρίσετε, εξηγώντας αναλυτικά γιατί
Να εξετάσετε	Να αναφερθείτε στα κειμενικά δεδομένα που ζητούνται τεκμηριώνοντας με αναφορές σε επιμέρους στοιχεία ή λεπτομέρειες
Να κατηγοριοποιήσετε	Να χωρίσετε / Να εντάξετε / Να κατατάξετε σε κατηγορίες
Να σκιαγραφήσετε	Να περιγράψετε έναν χαρακτήρα, μία κατάσταση κλπ. σε γενικές γραμμές, να παρουσιάσετε τα βασικά σημεία ενός θέματος
Να συγκρίνετε	Βλ. «Να αντιπαραβάλετε»
Να συζητήσετε	Να διερευνήσετε ή να εξετάσετε εξονυχιστικά το σχετικό θέμα, παρουσιάζοντας τα υπέρ και τα κατά. (Αντωνιάδης: 1988, 24)
Να συσχετίσετε	Να καθορίσετε την αμοιβαία σχέση που υπάρχει ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα κείμενα, χαρακτήρες, υφολογικά ή αφηγηματολογικά στοιχεία κλπ.
ΡΗΜΑ	ΣΗΜΑΣΙΑ
Να ταξινομήσετε	Να κατατάξετε με κριτήριο ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα

Ε'. ΣΥΝΘΕΣΗ

Ενδεικτικά ρήματα ερωτήσεων: ανακατασκευάζω, αναπτύσσω, ανασυνθέτω, συγκεντρώνω, συνθέτω, συστηματοποιώ

ΡΗΜΑ	ΣΗΜΑΣΙΑ
Να ανακατασκευάσετε	Να συγκεντρώσετε μεμονωμένα στοιχεία του κειμένου με βάση το καθορισμένο κριτήριο και να τα παρουσιάσετε σε ένα οργανωμένο σύνολο
Να αναπτύξετε	Να παρουσιάσετε τα στοιχεία που ζητούνται αναλυτικά και να τα οργανώσετε σε ένα ενιαίο σύνολο
Να ανασυνθέσετε / Να συνθέσετε	Ό,τι και: να ανακατασκευάσετε
Να συγκεντρώσετε	Να εντοπίσετε και να παρουσιάσετε σε ένα ενιαίο όλον τα στοιχεία που ζητούνται.
Να συστηματοποιήσετε	Να οργανώσετε με βάση ένα σύστημα / ένα ορθολογικό κριτήριο (π.χ. τα δεδομένα που αφορούν έναν ή περισσότερους χαρακτήρες, την πλοκή ενός ή περισσότερων αφηγημάτων κλπ.)

ΣΤ'. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ενδεικτικά ρήματα ερωτήσεων: αξιολογώ, αποτιμώ, διαπιστώνω, εκτιμώ, ελέγχω, ιεραρχώ, κρίνω, συμπεραίνω, σχολιάζω

ΡΗΜΑ	ΣΗΜΑΣΙΑ
Να αξιολογήσετε / Να αποτιμήσετε / Να εκτιμήσετε	Να προσδιορίσετε την αξία, τη σημασία, την ποιότητα ενός πράγματος συγκρίνοντάς το με άλλα όμοια
Να διαπιστώσετε/ Να ελέγξετε	Να ερευνήσετε για να βεβαιωθείτε για την αλήθεια, την ορθότητα, την αξία, την ικανότητα (λ.χ. μιας άποψης ενός κριτικού για ένα λογοτεχνικό κείμενο)
Να ιεραρχήσετε	Να κατατάξετε, να τοποθετήσετε σε μια σειρά προτεραιότητας, αξίας ή εξάρτησης (π.χ. τα κίνητρα που οδηγούν σε συγκεκριμένη συμπεριφορά ενός προσώπου σε ένα λογοτεχνικό κείμενο)
Να κρίνετε	Να παρουσιάσετε τις δικές σας απόψεις, με τεκμηρίωση.
Να συμπεράνετε	Να στηριχθείτε σε ένα ή σε περισσότερα δεδομένα για να σχηματίσετε μια κρίση και να καταλήξετε σε κάποιο συμπέρασμα
Να σχολιάσετε	Να επεξηγήσετε, να διευκρινίσετε με προσωπικές κρίσεις και γνώμες.

ΤΕΛΟΣ